



दनुवार/डोने

आडिबासी जनजाति अडिकार सम्बन्धी
संयुक्त राष्ट्र सघीय घोषणापत्र



INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

महासभाई,

- ☞ संयुक्त राष्ट्र संघीय बडापत्रक उद्देश्य टसु सिद्धान्तलोक र राज्यलोखे उ बडापत्र अन्सार वहन करैपलर बाजिकु मान्त जिम्मा पुरो कलर कुरोउप्रक असल नियटकबाटे निर्देशित हख्ती,
- ☞ बेग्ले हख्लार आफ्नेलोखलाई बेग्ले ठान्लार र वे अनसार सम्मान पाए पलर मानुसलोखक अडिकारलाई स्वीकार करीकु अडिबासी जनजातिअर्को सेबे मानुसलोखकसडी बराबर रछट बाज्लार कुरोमा समटि जनाटी,
- ☞ मानुस जातिक साजा सम्पडाभितर पलर सव्यटा टसु संस्कृतिलोखक बिबिढटा टसु समपन्नतामा सेबे मानुसलोखे योगदान कलर कुरोमा पनि समटि जनाटी,
- ☞ राष्ट्रिय उटपत्ति वा जाटिलोखक ढार्मिक, जातीय वा संस्कृतिक फरकक आडारमा मानुसलोक वा ब्यक्ति.ब्यक्तिक उच्चतामा आडारित वा वख्रक पृष्ठपोषण कलर सिद्धान्त, नीटि टसु चालचलनलोक जाटिबाडी, बैज्ञानिक रुपमा गलट कानुनी रुपमा अबैड नैतिक रुपमा निन्दनीय टसु सामाजिक रुपमा अन्यायपूर्ण रछिक बाज्लार कुरोमा पनि समटि जनाटी,
- ☞ आडिबासी जनजाति ओलखोक अडिकार उपभोग कलर क्रममा कुनु किसिमक भेडभावबाटे मुक्त हखै पछिक बाज्लार कुरोमा पुनः समटि जनाटी आडिबासी जनजाति अर्को कारणक अटिरित्त वलखोक भुमि, क्षेत्र टसु संसादनलोख उपर हख्ल उपनिवेशीकरण वा स्वामित्वहरणने कर्ते इतिहासइसो नै अत्यचारकबाटे हख्ल र यनीकु बिशेषकरिकु आफ्नेक आवश्यकता टसु रुचिअन्सार आफ्नेक बिकास कलर अडिकार उपभोग करिक बाटे ओलक बन्चिट हख्लमा चिन्टा ब्यक्त कर्ती,



- ☞ आडिबासीलोखक राजनीतिक, आर्थिक एवं सामाजिक संरचना टसु ओलखोक संस्कृतिक, आध्यात्मिक परम्परा, इतिहास एवं दर्शन-विशेषकरीकु आफ्नेक भूमि, क्षेत्र टसु संशाढनलोखक उपर ओलखक अडिकारलई सम्मान टसु प्रबद्धन करैपलार आवश्यकतालई स्वीकार कर्ती,
- ☞ राज्यलोखक सडी हख्त सन्डि, सम्जौटा टसु अर्को रचनात्मक ब्यवस्थालोकमा घोषणा कर्ल आडिबासी नजजाटिक अडिकारलई सम्मान टसु प्रवर्द्धन करैपलार अटि आवश्यकतालई पनि स्वीकार कर्ती,
- ☞ आडिवासी जनजाटिलोखे राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक एवं सांस्कृतिक विकासक लागि टसु जाँसुके हख्नुपनि सेबे किसिमक भेडभाव एवं डमनलइ अन्त्य करै आफ्नेकलोखलई सङ्गठित पारै ठाल्ल कुरोलई स्वागत कर्ती,
- ☞ आडिवासी जनजाटि आफ्नेकलोखलई प्रभाव पालार विकास टसु आफ्नेक भूमि, क्षेत्र टसु संसाढनउपर नियन्त्रणबाटे आफ्नेक व्यवस्था, संस्कृति र परम्परालोखलई कायम करै र सशक्त बान्यालई टसु आफ्नेक आकाडक्षा एवं आवश्यकता अनुरूप आफ्नेक विकास प्रवर्द्धन करै सक्षम हख्छट बाज्लार कुरोमा विश्वस्त हख्छी
- ☞ आडिवासीलोखक् ज्ञान, संस्कृति टसु परम्परागत प्रचलनलोखकप्रतिक सम्मानबाटे दिगो एवं समानुपातिक विकास टसु वाटावरणक उपयुक्त व्यवस्थापनमा योगदान पुग्लार कुरोलई स्वीकार कर्ती,
- ☞ शान्ति, आर्थिक एवं सामाजिक प्रगति टसु विकास, विश्वक राष्ट्र टसु जनटालोखकबीच समजडारी एवं मैत्रीपूर्ण सम्बन्धक लागि आडिवासी जनजाटिलोखक भूमि टसु क्षेत्रलोखक्मा असैनिकीकरणने पुन्यालार योगदानमा जोर डिटि,

Signature



- ☞ छ्वाँटे अडिकार अन्सार आफ्नेक छ्वाटेलोखक् पालनपोषण प्रशिक्षण, शिक्षा, टसु कल्याणक् लागि साजा जिम्मेवारी वहन कर्लार सम्बन्डी आडिवासी परिवार टसु समुडायलोखक अडिकारलाई विशेषगरीकु स्वीकार कर्ती,
- ☞ सन्धि, सम्झौटा टसु राज्य लोखक् र आडिवासी जनजाटिमाज होख्त अन्य रचनात्मक व्यवस्थालोकमा घोषणा कर्ल अडिकारलोख् कुनुकुनु अवस्थामा अन्तराष्ट्रिय चासो, अबिरुचि, जिम्मेवारी टसु चरित्रक् हख्लार कुरो उपर विचार पुच्याटी,
- ☞ सन्धि, सम्झौटा टसु अन्य रचनात्मक व्यवस्था र ओलखे प्रतिनिडित्व कर्लार सम्बन्ड आडिवासी टसु राज्यलोखकबीचक् सुदृढ साजेडारीक् आढार हो बाज्लार कुरोउपर पनि विचार पुच्याटी,
- ☞ संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बडापत्र, आर्थिक, सामाजिक टसु सांस्कृतिक अडिकारसम्बन्डी अन्तराष्ट्रिय अभिसन्धि र नागरिक टसु राजनीतिक अडिकारसम्बन्डी अन्तराष्ट्रिय अभिसन्धि एवं भिएना घोषणापत्र र कार्ययोजनाई सेबे मानुसलोखे आफ्नेक् राजनीतिक स्थितिबारे स्वटन्त्रतापुर्वक निर्णय कर्लार र आफ्नेक् आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक विकासक् स्वटन्त्र रूपमा खोजी कर्लार आत्मनिर्णयक् अडिकारक् मौलिक महत्वप्रति समटि जनाछट बाज्लार कुरोलाई मान्ती,
- ☞ अन्तराष्ट्रिय कानून अनुरूप अभ्यास कर्ल आत्मनिर्णयक् सम्बन्डी अडिकारक्बाटे कुनु पनि मानुसलाई बन्चिट करै यी घोषणापत्रक कुनुपनि कुरोलाई प्रयोग करै पालार बैके काज्लार कुरोलाई ध्यानमा ढर्ती,
- ☞ यी घोषणापत्रमा आडिवासी जनजाटिलोखक् अडिकारलोखलाई डिल मान्यटाई न्याय, प्रजाटन्त्र, मानुसक अडिकारप्रतिक् सम्मान, भेडभाव



नैकलर टसु असल नियटसम्बन्डी सिद्धान्तमा अढारित राज्य टसु आडिवासी जनजाटिमाज विद्यमान सौहाडपूर्ण टसु सहयोगी सम्बन्डलई अबिवृद्धि कलर कुरोमा विश्वस्ट हख्टी,

- ☞ राज्यक् सेबे डायित्वलोखक अन्तराष्ट्रिय कानूनी डस्टावेजलोक, विशेषकरीकु मानुसक अडिकार सम्बन्डी कानूनी डस्टावेज अन्टर्गट आडिवासी जनजाटिमा लागू हख्लार बाजिकु वलखलई सम्बन्डित मानुसलोखक् परामर्श टसु सयोगमा पालना टसु प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन करै राज्यलोखलई प्रोत्साहित कर्टे,
- ☞ आडिवासी जनजाटिक अडिकारक् प्रवर्द्धन टसु संरक्षणमा संयुक्त राष्ट्रसंघये महत्वपूर्ण टसु अनवरट भूमिका निर्वाह करैपर्लार् कुरोमा जोड डिटी,
- ☞ आडिवासी जनजाटिक अडिकार टसु स्वतन्त्रटालई मान्यटा डिलार, प्रवर्द्धन टसु संरक्षण करिक लागि र उ क्षेत्रमा संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रणालीक् सान्डर्बिक क्रियाकलापलोखक विकासक लागि यी घोषणापत्र ठप महत्वपूर्ण कडम हो बाज्लार कुरोमा विश्वास कर्टी,
- ☞ आडिवासी व्यक्तिलोखक बिना कुन्नु भेडभाव अन्तराष्ट्रिय कानूनकबाटे मान्यटा डियलई कर्ल सेवे मानवअडिकारलोखक बिनाभेडभाव हकडार रछट र आडिवासी जनजाटिसँडी ओलखक अस्तित्व, कल्याण टसु मानुसक रूपमा पुर्ण विकसित हखीक् लागि अपरिहार्य सामुइक अडिकारलोक रल रछिक बाज्लार कुरोलई स्वीकार कर्टी टसु वेप्रति फेरि सहमटि जनाटे,
- ☞ आडिवासी जनजाटिलोखक् स्थिति क्षेत्रक्षेत्रमा टसु राष्ट्रराष्ट्रमा छुट्टै रहल र राष्ट्रिय टसु क्षेत्रिय विशेषटा टसु विबिन्न ऐतिहासिक टसु सांस्कृतिक पृष्ठभूमिलई ध्यानमा धरै पर्लार् कुरोलई पनि स्वीकार कर्टी,





☞ साजेडारी टसु आपसी सम्मानक भावना अनुरूप अनुशरण करैपर्लार उपलब्धिक मापदण्डक रूपमा देहायक आडिवासी जनजातिक अडिकारसम्बन्डी संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय घोषणापत्रलई संवेडनशीलटाक साठ घोषणा कर्लरछिक :

ढारा १

आडिवासी जनजातिकसँडी सामुहिक रूपमा वा व्यक्तिगत रूपमा संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बडापत्र, मानुसक अडिकार सम्बन्डी विश्वव्यापी घोषणापत्र टसु अन्तर्राष्ट्रिय मानुसक अडिकार कानूनकबाटे स्वीकार कर्ल अन्सारक सेबे मानुसक अडिकार टसु मौलिक स्वटन्त्रतापूर्ण उपभोग कर्लार अडिकार रहल रछिक ।

ढारा २

आडिवासी जनजाति टसु व्यक्तिलोक अर्को सेबे मानुसलोक र व्यक्तिलोक टट्कानै स्वटन्त्र र समान रछट र आफ्नेक सेबे अडिकार, बिशेष करिकु वलखक मौलिक उत्पत्ति वा पहिचानमा आडारिट अडिकारलोखक उपभोग कर्लार क्रममा कुन्नु पनि किसिमक् भेडभावक बाटे मुक्त होख्लार अडिकार डछट ।

ढारा ३

आडिवासी जनजातिकसँडी आत्मनिर्णयक अडिकार रछिक । वे अडिकारक कारण आफ्नेक राजनीतिक स्थितिबारे स्वटन्त्र रूपमा निर्णय कछट र आफ्नेक आर्थिक, सामाजिक टसु सँस्कृतिक विकासक खोजी कछट ।

ढारा ४

आडिवासी जनजातिकसँडी ओलोखक अडिकार उपभोग कर्ते आफ्नेक आन्तरिक टसु स्थानीय मामिलाकसडी सम्बन्डित कुरोलोक एवं आफ्नेक स्वायत्त कामलोकमा लगानी कर्लार उपाय र माध्यमलोखक बारे स्वायत्त होख्लार वा स्वशासनक अडिकार रछिक ।



ढरल ॡ

आडलवलसी जनऑलकसँडी आढनेक छुट्टे रलऑनीक, कलनूनी, आरुठक, सलमलऑक टसु सँसुकृतक वुवसुठलई कलडड कलरलर टसु सबल डलनललर अडकलर रलछक डने ओलखे ऑइनेडल रलऑऑक रलऑनीक, आरुठक, सलमलऑक टसु सँसुकृतक कुरलडकलडडड डूरुण रूडडड सहडलगी हखुलर अडकलर डनल रलछक ।

ढरल ॢ

डुरतुडेक आडलवलसी वुतुकसँडी रलटुरलडक अडकलर रलछक ।

ढरल ॣ

१. आडलवलसी वुतुकलुखकसँडी डलँऑे डलडलर, शलरीरक टसु डलनसक अखणुडक, सुवतनुनरक टसु डुतुक सुरकुषलक अडकलर रलछक ।
२. आडलवलसी जनऑलकसँडी अरुके डलनुसलुखक सँडी हुलखुल ऑसुठु छुटुडल डलनुसक रूडडड सुवतनुनरक, शलनुठ टसु सुरकुषलडुरुवक डलँऑुलर सलडुहुक अडकलर रलछक र वलखक ऑलठलहतुडल वल आढनेक सडुडलडक छुवलँडुलुखलई डलडुरुवक अरुके सडुडलडड डेगुडललर ललऑलडक कुनुडनल कलसलडक हलंसलड डरुे नइहुलखुलीक ।

ढरल ।

१. आडलवलसी जनऑलक टसु वुतुकलुखलई डलडुरुवक वललड नैहुलखुलर वल ओलखक सँसुकृतक डलनलस नैहुलखुलर अडकलर रलछक ।
२. रलऑऑरूलुखे डलरलरक कुरुलुलुक हखुेनैडे टसु कुषुठलडुरुठक ललऑल डुरडलवकलरी, सडनुनर उडलडड कलरलऑक ।

(क) डरक डलनुसक रूडडड वलखलई आढनेक अखणुडक वल आढनेक सँसुकृतक डूलुड वल ऑलठीड डलहऑलनक डलडे डनुऑक



पार्लार उद्देश्य हखल वा वेमा प्रभाव पार्लार कुनुपनि कार्य,

- (ख) आफ्नेक भूमि, क्षेत्र वा संसादनलोखक उपर वलखे स्वामित्व हरण कर्लार उद्देश्य हखल वा वेमा प्रभाव पारलार कुनु पनि कार्य,
- (ग) ओलखक अडिकारमध्ये कुनु पनि अडिकार उल्लङ्घन कर्लार वा अवमुत्यन कर्लार उद्देश्य हखल वा वेमा प्रभाव पारलार कुनु पनि स्वरूपक बलपूर्वक कर्लार सामुहिक बसाइ सराइ;
- (घ) कुनु पनि स्वरूपक बलपूर्वक विलयन वा एकीकरणक कार्य,
- (ङ) ओलखविरुद्ध लक्षिट जाटिगट वा जाटीय भेडभाव प्रवर्द्धन करै वा भड्कायलई टक्राल कुनु पनि स्वरूपक प्रचारबाजी ।

ढारा ९

आडिवासी जनजाटि टसु व्यक्तिलोखलई सम्बन्डिट सम्बद्ध समुदाय वा राष्ट्रक परम्परा टसु प्रचलन अन्नसार कुनु पनि आडिवासी समुदाय वा राष्ट्रकसँडी आबद्ध होखलार अडिकार रछिक । यस्नक अडिकार उपभोग कर्ते कुनु पनि किसिमक भेडभाव सिर्जना होखै नैहोरिछिक ।

ढारा १०

आडिवासी जनजाटिलइ ओलोखक भूमि वा क्षेत्रकबाटे बलपूर्वक हटालार बैके । सम्बन्डिट आडिवासी जनजाटिक स्वटन्त्र, पूर्वे टसु सूचित मञ्जुरीबिना टसु न्यायिक एव उचित क्षटिपुर्ति डेलै समटि र सम्भव होखामा फिर्ता होखलार विकल्प नइहोख्ना कुनु पुनस्थापना कार्य कर्लार बैके ।

ढारा ११

१. आडिवासी जनजाटिकसँडी ओलोखक आफ्नेक संस्कृतिक परम्परा र परचललोक मानई टसु ओलखलई फेरि जीवन्ट बानालार अडिकार



(Signature)

रखिक । इछिमा पुराटात्विक टसु ऐटिहासिक ठँउ, कलाकृटि, नमुना, उत्सव, प्रविढि टसु इश्य एवं प्रस्टुटि , कला र साहित्यजस्टो ओलोखक सँस्कृतिक पइला, अखि टसु भावी स्वरूपलई कायम ढलार,संरक्षण कलार टसु बिकास कलार अडिकार समेट पछिक ।

२. वलखक स्वटन्त्र, पूर्व टसु सूचिट मन्जुरीबिना वा ओलोखक कानून, परम्परा टसु प्रचलनलोखक उल्लङघन होख्लारैसो लिल ओलोखक सँस्कृतिक, बौद्धिक, ढार्मिक टसु अध्यात्मिक सम्पतिलोखलक सम्बन्धमा प्रभावकारी संयन्त्रलोक-आडिवासी जनजाटिसँडीक सहकार्यमा टकाल प्रत्यभुटि समेटक माध्यमकबाटे राज्यलोखे क्षतिपुर्ति डिछाट ।

ढारा १२

१. आडिवासी जनजाटिकसँडी ओलखोक आफ्नेक अध्यात्मिक टसु ढार्मिक परम्परा, प्रचलन र उत्सवलोक डेखालार, मान्तार,वखक बिकास कलार टसु सँकृतिक ठँउक सम्मार कलार, संरक्षण कलार टसु वे ठँउलोखकमा एकान्त पँउच प्राप्त कलार अडिकार, आफ्नेक परम्पराक चीजलोखक परयोग टसु वेउपर नियन्त्रण कलार अडिकार र आफ्नेक मानुसक अवशेषलोक आफ्नेक डेश फर्काए पाइलार अडिकार रखिक ।
२. सम्बन्डि आडिवासी जनजाटिकसँडी सकार्यमा टकाल स्वच्छ, पारडर्शी टसु प्रभावकारी संयन्त्रलोखक माध्यमकबाटे राज्यलोखे वलखोक स्वामित्वमा रहल ढार्मिक वस्तु टसु मानुसक अवशेषलोकमा आडिवासी जनजाटिलोखक पहुँच पाएलैर वा वे बस्तु फिर्ता करै पालार व्यवस्था खोज्छट ।

ढारा १३

१. आडिवासी जनजाटिलई ओलोखक आफ्नेक इटिहास, भाषा, मौखिक परम्परा, डर्शन, लेखन प्रणाली टसु साहित्यलोखलई पुनर्जीबीट कारालार, प्रयोग कलार टसु भावी पुस्तालई हस्तानटरण कलार टसु





समुदाय, स्थान र व्यक्तिलोखक आफ्नेक नाम ढलारि र वेलई कायम कलारि अडिकार रछिक ।

- यी अडिकार संरक्षित होख्ल कुरो सुनिश्चित कलारिक साथै आवश्यक पर्नामा भाषानुवाद वा अर्को कनूनी उपयुक्त माध्यमक व्यवस्था करिकु आडिवासी जनजाटिलेखे राजनीतिक, कानूनी टसु प्रशासनिक कारबाही बुजइ पार्छट र बुज्ल रछट बाज्लार कुरोमा सुनिश्चित करिक लागि राज्यलोखे प्रभावकारी उपाय अवलम्बन कछट ।

ढारा १४

- आडिवासी जनजातिकसँडी पठनपाठनक आफ्नेक सँस्कृतिक पद्धतिलोखक सँडी उपयुक्त हख्लारैसो आफ्नेक भाषामा शिक्षा उपलब्ध कारालार आफ्नेक शिक्षण प्रणाली र संस्थालोखक स्थापना टसु वे उपर नियन्त्रण कलारि अडिकार रछिक ।
- आडिवासी व्यक्तिलोखक, विशेषकरीकु छ्वाँटेलखकसडी बिना कुनु भेडभाव राज्यक शिक्षाक सम्पुर्ण टह तथा स्वरूपमा अडिकार रछिक ।
- आडिवासी व्यक्तिलोखक, विशेषकरीकु आफ्नेक समुदाय बाहार जीवनयापन कर्टी आइल लगायटक छ्वाँटेलखक लागि सम्भव होखामा वेलोखक आफ्नेक संस्कृतिमा आफ्नेक भाषामा डिल शिक्षामा पँउच उपलब्ध कार्यालई राज्यलोखे आडिवासी जनजाटिलोखक सँडी सकार्यमा प्रभावकारी उपाए अवलम्बन कछट ।

ढारा १५

- आडिवासी जनजातिकसडी वेलखक आफ्नेक सँस्कृति, परम्परा, इतिहास टसु आकाडखालोखक सम्मान टसु विविढटा सम्बन्डी अडिकार रछिक र यी शिक्षा टसु सार्वजनिक सूचनामा उपयुक्त रूपमा प्रतिविम्बिट होख्छीक ।



२. राज्यलोखे पूर्वाग्रहविरुद्ध सडघर्ष करै र भेडभाव उन्मुलन करै टसु आडिवासी जनजाटि र समाजक अन्य सम्पूर्ण वर्गलोखक सहिष्णुटा, समजडारी र सुसम्बन्ड प्रर्वद्धन करै सम्बन्डिट आडिवासी जनजाटिसँडीक परामर्श टसु सयोगमा प्रभावकारी उपायलोक अवलम्बन कछैट ।

ढारा १६

१. आडिवासी जनजाटिकसँडी ओलोखक आफ्नेक भाषामा आफ्नेक सञ्चारमाध्यम स्थापना कलरि र बिना कुन्नु भेडभाव सेबे प्रकारक गैरआडिवासीकबाटे चालाल सञ्चारमाध्यममा पँउच पाइलार अडिकार रछिक ।
२. राज्यलोखे सरकारी सञ्चारमाध्यममा उचित मात्रामा आडिवासी साँस्कृतिक विविडटा प्रतिविम्बिट हखुक वाज्जलार कुरोमा सुनिश्चित करै प्रभावकारी उपाय अवलम्बन कछैट । राज्यलोखे अभिव्यक्तिक पूर्ण स्वतन्त्रटाक सुनिश्चितटा उपर कुन्नु पूर्वाग्रह नैढरि कु आडिवासीक साँस्कृतिक विविडटालई प्रयाप्त मात्रामा प्रतिविम्बिट करै निजी स्वामित्वमा रहल सञ्चारमाध्यमलाई प्रोत्साहित करैपछिक ।

ढारा १७

१. आडिवासी जनजाटि टसु व्यक्तिलोखकसँडी लागू होख्लार अन्तराष्ट्रिय टसु राष्ट्रिय श्रम कानून अन्तर्गत व्यवस्था कलरि सम्पूर्ण अडिकारलोखक पूर्ण उपभोग कलरि अडिकार रछिक ।
२. राज्यलोखे आडिवासी छ्वाँटेलोखक विशेष जोखिमक अवस्था र ओलोखक सशक्तीकरणक लागि शिक्षाक महत्वलाई ध्यानमा धर्ती वलखलई आर्थिक शोषणक टसु जोखिम पूर्ण होखै पालरि वा छ्वाँटेलोखक शिक्षामा डखल डेपार्लार वा छ्वाँटेलोखक स्वास्थ्य वा शारीरिक, मानसिक, आध्यात्मिक, नैतिक वा सामाजिक विकासमा



हानिकारक होखै पालार कुन्नु पनि कामकबाटे आडिवासीलई संरक्षण करै आडिवासी जनजातिकसँडी परामर्श टसु सयोगमा विशिष्ट उपायलोक अवलम्बन कछैट ।

३. आडिवासी व्यक्तिलोखकसँडी श्रम टसु अर्को कूरोड अटिरिक्त रोजगारी वा टलब सम्बन्डी कुन्नु पनि भेडभावकारी शर्टलोक आफ्नेलोक उपर लागू नैहोख्लार अडिकार रछिक ।

ढारा १८

आडिवासी जनजातिकसँडी ओलोखक आफ्नेक अडिकार उपर प्रभाव पारलार बिषयलोखक निर्णय प्रक्रियामा आफ्नेक प्रक्रिया अनुसार आफ्नीनै छान्ल प्रतिनिडिक बाटे सभागी होख्लार एवं आफ्नेक मौलिक निर्णय कर्लार संस्थालोखलई कायम कर्लार टसु सिर्जना कर्लार अडिकार रछिक ।

ढारा १९

आडिवासी जनजाटिलई प्रभाव पारलार कानूनी वा प्रशासनिक उपायलोक अवलम्बन वा कार्यान्वयन करै पइला राज्यलोखे आडिवासी जनजातिक स्वटन्त्र, पूर्व र सूचित मञ्जुरी पाएलई सम्बन्डिट आडिवासी जनजातिक आफ्नेक प्रतिनिडिमूलक संस्थालोखक बाटे ओलखकसडी असल नियटपूर्वक परामर्श र सयोग कछैट ।

ढारा २०

१. आडिवासी जनजातिकसँडी आफ्नेक राजनीतिक, आर्थिक र सामाजिक प्रणाली वा संस्थालोक कायम कर्लार र ओलखक बिकास कर्लार, जीविकोपार्जन टसु किसक आफ्नेक माड्यमलोक उपभोगक सन्डर्बमा सुरक्षित होख्लार र आफ्नेक सेवे परम्परागट एवं अर्को आर्थिक क्रियाकलापलोखमा स्वटन्त्रतापूर्वक संलग्न होख्लार अडिकार रछिक ।
२. जीविकोपार्जन टसु विकासक आफ्नेक साढनलोखक बाटे बन्चित



आडिवासी जनजाटि उचिट र स्वच्छ त्रुटि पूरुतिक हकडार रछट ।

ढारा २१

१. आडिवासी जनजाटिकसँडी शिक्षा, रोजगारी, व्यावसायिक प्रशिक्षण र पुनःप्रशिक्षण, आवास, सरसफाई, स्वास्थ्य टसु सामाजिक सुरक्षाक क्षेत्र लगायटमा आफ्नेक आर्थिक टसु सामाजिक अवस्थामा बिना कुनु भेडभाव सुडार होख्लार अडिकार रछिक ।
२. राज्यलोखे ओलखक आर्थिक टसु सामाजिक अवस्थामा नियमित सुडार सुनिश्चित करिक लागि प्रभावकारी उपाय र उपयुक्त हख्ना विशेष उपाय अवलम्बन करछट । आडिवासी जेठो मानुस, मइला, लाठे, छ्वाँटेलोक, अपाङ्गलोखक अडिकार टसु विशेष आवश्यकटालोखक उपर विशेष ध्यान डिलार रछिक ।

ढारा २२

१. यी घोषणापत्रक कार्यान्वयन कर्ते आडिवासी जेठो मानुस, मइला, लाठे, छ्वाँटेलोक टसु अपाङ्गक अडिकार टसु विशेष आवश्यकटालोखलक उपर विशेष ध्यान डिलार रछिक ।
२. आडिवासी मइला टसु छ्वाँटेलोखे पूर्ण संरक्षण उपभोग करोट बाज्लार कुरो सुनिश्चित करै राज्यलोखे आडिवासी जनजाटिकसँडी सकार्यक उपायलोक अवलम्बन करछट टसु सेबे प्रकारक हिंसा र भेडभाव नैहोख्लार कुरोक प्रत्याभूट करछट ।

ढारा २३

आडिवासी जनजाटिकसँडी विकास सम्बन्डी आफ्नेक अडिकार उपभोग करिक लागि प्राठमिकता टसु रणनीटिलोक निर्धारण कलार टसु टय कलार अडिकार रछिक । विशेषरीकु, आडिवासी जनजाटिकसँडी स्वास्थ्य, वास टसु आफ्नेकलोखलई प्रभावित बानाढर्ल अर्को आर्थिक टसु सामाजिक





कार्यक्रमलोक टर्जुमा टसु निर्धारण कर्लार सक्रिय रूपमा सहभागी होख्लार र सम्बन्ध होखैसम्म ओलखक आफ्नेक संस्थालोखक बाटे ओन्क कार्यक्रमलोक चालालार अडिकार रछिक ।

ढारा २४

१. आडिवासी जनजातिकसँडी आफ्नेक परम्परागत औषडि टसु औषडिजन्य बोटबिरुवा, जनावर टसु खनिजलोखक संरक्षण लगायत स्वास्थ्य सम्बन्डी आफ्नेक परम्परागत प्रचलनलोखलई कायम करै पाइलार अडिकार रछिक । आडिवासी व्यक्तिलोखकसँडी बिना कुनु भेडभाव सेवे सामाजिक टसु स्वास्थ्य सवाललोकमा पहुँचक अडिकार पनि रछिक ।
२. आडिवासी व्यक्तिलोखकसँडी पाए परलार उत्कृष्ट शारीरिक टसु मानसिक स्वास्थ्यस्टर उपभोग कर्लार समान अडिकार रछिक । यी अडिकार सेवे पाइलार डिशामा प्रगति होख्लार दृष्टिकोणकबाटे राज्यलोखे आवश्यक कडम चाल्छट ।

ढारा २५

आडिवासी जनजातिकसँडी परम्पराइसो नै ओखले आफ्नेक स्वामित्वमा ढर्ल वा अन्य किसिमकबाटे कब्जा करीकु प्रयोग कर्ती आइल भूमि, क्षेत्र, पानी र टटवर्तीय समुद्र टसु अन्य संसादनकसँडी ओलखक छुट्टा आध्यात्मिक सम्बन्डलई कायम कर्लार टसु सुदृढ पालार टसु यी सम्बन्डमा भावी पुस्ता प्रतिक आफ्नेक उत्तरदायित्व बहन कर्लार अडिकार रछिक ।

ढारा २६

१. आडिवासी जनजातिकसँडी ओलखे परम्परासो नै आफ्नेक स्वामित्वमा ढर्ल, कब्जा कर्ल वा अन्य किसिमकबाटे प्रयोग कर्ती आइल वा हासिल कर्ल भूमि, क्षेत्र टसु संसादनलोखक उपर अडिकार रछिक ।



२. आडिवासी जनजातिकसँडी परम्परागत स्वामित्व वा अन्य परम्परागत कब्जा वा प्रयोगक कारण ओलखकसँडी हखल टसु ओलखे अन्य किसिमकबाटे हासिल कर्ल भूमि क्षेत्र टसु संसादनलोखक स्वामित्व पाइलार ओखक प्रयोग कर्लार, बिकास कर्लार टसु नियन्त्रण कर्लार अडिकार रछिक ।
३. राज्यलोखे यी भूमि, क्षेत्र टसु संसादनलोखलई कानूनी मान्यटा टसु सरक्षण डिछिक । यन्क मान्यटा सम्बन्डित आडिवासी जनजातिक प्रचलन, परम्परा टसु भूमि स्वामित्व प्रथालई ध्यानमा ढरिक्कु डिलार कछट ।

ढारा २७

परम्परागत रूपमा स्वामित्वमा हख्ती आइल वा प्रयोग कर्ति आइल समेट आडिवासी जनजातिक भूमि, क्षेत्र र संसादनलोखकमा ओलखक अडिकारलई मान्यटा डिलार करै र न्याय निरूपण करै राज्यलोखे सम्बन्डित आडिवासी जनजातिलोखक सहकार्यमा ओलखक कानून, परम्परा, प्रचलन र भूमिस्वामित्व प्रणालीलई उचित मान्यटा डिटि एकटा स्वच्छ, स्वटन्त्र, निष्पक्ष, खुल्ला र पारदर्शी प्रक्रिया अवलम्बन करीक्कु कार्यान्वयन कछट । आडिवासी जनजातिकसँडी यी प्रक्रियामा सहभागी होख्लार अडिकार होरिछिक ।

ढारा २८

१. आडिवासी जनजातिकसँडी ओलखे परम्परागत रूपमा स्वामित्व हासिल कर्ल वा अन्य ढङ्कबाटे कब्जामा ढर्ती आइल वा प्रयोग कर्ती आइल भूमि, क्षेत्र टसु संसादनलोखक आफ्नेक स्वटन्त्र, पूर्व टसु सूचित समटिबिना हररप्नामा, कब्जा कर्नामा प्रयोग कर्नामा वा नष्ट कर्नामा प्रटिस्थापनाक बाटक बाटे त्रुटि पूर्ति पाइलार वा सम्भव नौख्नामा उचित, स्वच्छ र न्यायोचित क्षतिपूतित पाइलार अडिकार रछिक ।



२. सम्बन्डित मानुसलोगखक स्वटन्त्रटापूर्वक समटि जनाल अवस्थामा बाहेक क्षटिपूर्ति समान गुणस्टर, आकार र कानूनी हैसियटक भूमि, क्षेत्र र संसाढनक रूपमा वा वित्तीय क्षटिपूर्तिक रूपमा वा अर्को उपयुक्त त्रुटिपूर्तिक रूपमा होख्छिक ।

ढारा २९

१. आडिवासी जनजाटिकसँडी ओलखक वाटावरण टसु भूमि वा क्षेत्र र संसाढनक उत्पाडन क्षमटाक संरक्षण टसु सुरक्षण कर्लार अडिकार रछिक । यस्नक संरक्षण टसु सुरक्षणकन लागि राष्ट्रई बिना कुन्नु भेडभाव आडिवासी जनजाटिक लागि सयोगक कार्यक्रमलोक टयार करीकु कार्यान्वयन कछँट ।
२. आडिवासी जनजाटिक स्वटन्त्र, पूर्व टसु सूचित समटिबिना ओलखक भूमि वा क्षेत्रमा जोखिम युक्त पडार्ठलोक भण्डारण वा विसर्जन कर्लार बैके बाज्लार कुरोमा सुनिश्चित करै राज्यलोखे प्रभावकारी उपायलोक अवलम्बन कछँट ।
३. यन्क पडार्ठकबाटे प्रभावित होख्ल आडिवासी जनजाटिकबाटे टक्राल टसु कार्यान्वयन कर्ल जस्टो नै करीकु आडिवासी जनजाटिक स्वास्थ्यक अनुगमन कर्लार सुस्वास्थ्य कायम कर्लार टसु पुनःस्वस्थ बानालार कार्यक्रमलोक उचित रूपमा कार्यान्वयन होखुक बाज्लार कुरो सुनिश्चित करै पनि राज्यलोखे आवश्यकटा अन्सार प्रभावकारी उपायलोक अवलम्बन कछँट ।

ढारा ३०

१. सान्डर्बिक रूपमा सार्वजनिक हिटक डृष्टिकबाटे बरी खटरा नैहाखैसम्म वा सम्बन्डित आडिवासी जनजाटिकबाटे स्वटन्त्रटापवूक समटि डिल वा अनुरोड कर्ल अवस्थामा बाहेक आडिवासी जनजाटिक भूमि वा क्षेत्रमा सैनिक गटिविडि कर्लार बैके ।



२. सैनिक गटिविडिक लागि आडिवासी जनजातिक भूमि वा क्षेत्र प्रयोग करै पइला राज्यलोखे उपयुक्त प्रक्रियाक माध्यमकबाटे र विशेष रूपमा प्रतिनिडिमूलक संस्थालोखकबाटे सम्बन्डित आडिवासी जनजातिकसँडी प्रभावकारी सरसल्ला कछिट ।

ढारा ३१

१. आटिवासी जनजाटिसँडी आफ्नेक संस्कृतिक सम्पडा, परम्परागत ज्ञान टसु परम्परागत साँस्कृतिक अभिव्यक्ति एवं आफ्नेक विज्ञान, प्रविडि टसु साँस्कृतिक अतिरिक्त मानुस टसु आनुवंशिक संसाडन, ब्याचोया, औषडि, जीवजन्टु एवं बोटबिरुवाक सम्पडासम्बन्डी ज्ञान, लोक परम्परा, साहित्य, नमूना, खेलकुद एवं परम्परागत खेल टसु दृश्य एवं प्रस्टुटि कलालोखलाई कायम कर्लार, नियन्त्रण कर्लार, संरक्षण कर्लार टसु विकास कर्लार अडिकार रछिक । ओलखकसँडी यन्क साँस्कृतिक सम्पडा, परम्परागत ज्ञान टसु परम्परागत साँस्कृतिक अभिव्यक्तिलोखक उपर आफ्नेक बौद्धिक सम्पत्ति कायम कर्लार, नियन्त्रण कर्लार, संरक्षण कर्लार टसु विकास कर्लार अडिकार पनि रछिक ।
२. यी अडिकारलोखक उपभोगलाई मान्यटा डिलार टसु संरक्षण कर्लार आडिवासी जनजाटिसँडी सकार्यमा राज्यलोखे प्रभावकारी कडमलोक चाल्छट ।

ढारा ३२

१. आडिवासी जनजाटिसँडी आफ्नेक भूमि वा क्षेत्र वा अन्य संसादनलोखक विकास वा प्रयोगक लागि प्राठमिकता र रणनीटिलोक निर्धारण करै टसु टयार पालार अडिकार रछिक ।
२. आडिवासी जनजाटिकक भूमि वा क्षेत्र वा अन्य संसादन-विशेषकरीकु खनिज, जल वा अन्य संसादनक विकास, उपयोगलाई प्रभावित



पालर कुनु आयोजना स्वीकृत करै पइला राज्यलोखे आडिवासी जनजातिक स्वतन्त्र टसु सूचित समटि पाएक लागि ओलखक आफ्नेक प्रतिनिडिमूलक संस्थालोखक माध्यमकबाटे सम्बन्डित आडिवासी जनजातिकसडी असल नियटपुर्वक परामर्श टसु सयोग कछिट ।

३. राज्यलोखे ओन्क कुनु पनि क्रियाकलापक लागि उचित टसु न्यायपूर्ण क्षतिपूर्तिक लागि प्रभावकारी संयन्त्र उपलब्ड काराछट र नकारात्मक वाटावरणीय, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक वा आध्यात्मिक प्रभाव न्यनीकरणक लागि उपाय अवलम्बन कछिट ।

ढारा ३३

१. आडिवासी जनजातिकसँडी ओलखोक आफ्नेक प्रचलन टसु परम्परा अन्सार आफ्नेक मौलिक पइचान वा सदस्यटा सम्बन्डमा निर्णय कलरि अडिकार रछिक । आडिवासी जनजाति बसेवास कर्ती आइल राज्यक नागरिकटा पाएपलरि आडिवासी व्यक्तिलोखक अडिकारलई यँइ हनन कलरि बैके ।
२. आडिवासी जनजातिकसँडी ओलखक आफ्नेक प्रक्रिया अन्सार आफ्नेक सस्थालोखक संरचनात्मक स्वरूप निर्धारण करै टसु सदस्यटा छनोट कलरि अडिकार रछिक ।

ढारा ३४

आडिवासी जनजातिकसँडी अन्तराष्ट्रिय मानवअडिकार मापडण्डलोखक अन्सार आफ्नेक संस्थागत संरचना र आफ्नेक छुट्टा प्रचलनलोक, अध्यात्मिक, परम्परा, प्रक्रिया, प्रचलन र अस्थित्वमा रहल अवस्थामा न्यायिक प्रणाली र पचलनलोखक प्रवर्द्धन कलरि विकास कलरि टसु कायम कलरि अडिकार रछिक ।



ढरलर ३ॡ

आडलवलसी जनकलरकसँडी आढनेक समुडलय ढुरलटल वुतुकललखक कलडुडेवलरी नलरुडररण कलरर अडलकलर रलकुक ।

ढरलर ३ॢ

१. आडलवलसी जनकलरकल, वलशेषकरीकु अनुरररषुडुरल सीडलकडलटे वलडलकलरकलर हुरुकुललखकसँडी ओलखक आढनेक सदसुडु एवं सीडलडलररक अरुुु डलनुसललखकसँडी आधुडलतुडुक, सलरुसुकुकलरक, रलकनीरकलरक, आरुुलकलरक टसु सलडलकलरक उदुदेशुडुक कुरलडलकलरडसु सडुडरक, सडुडनुड र सहडुडुग कलडड कलरर र अडलवृदुडल कलरर अडलकलर रलकुक ।
२. रलकुकलरके आडलवलसी जनकलरकसँडी डरलडरुश टसु सहडुडुगडल डुी अडुडलसलरुई सकललु डलनुडल टसु डुी अडलकलरक कलरुडलनुवुडन सुनलरशुकलरक कलरक ललकल डुरडलवकलरी उडलडललुक अवलडुडन कलरुडल ।

ढरलर ३ॣ

१. आडलवलसी जनकलरकसँडी रलकुक वल ओलखक उतुरलरदलकलरीललखकसँडी कलरु सनुडल, सडुडुडुलरकलर टसु अनुड रकनलतुडुक वुडवसुथलललखक डलनुडलरकलर डललर, डललनल कलरर टसु कलरुडलनुवुडन कलरर सडुडनुडी अडलकलरक सलठुी ओनुक सनुडल, सडुडुडुलरक एवं अनुड उडुडुडुगी वुडवसुथलक ललकल रलकुकडलरके सडुडलन टसु आडलर डलडललर अडलकलर रलकुक ।
२. डुी घुडुषणलडडुरक कुनुनु डलनल कुरुलरुई सनुडल, सडुडुडुलरक एवं अनुड रकनलतुडुक वुडवसुथलललखकडल सडलवुश कलरु आडलवलसी जनकलरकलर अडलकलरललखकलरु नुडुन कलरर वल नलरुडुल डललरर डलकुकलर वुडलखुडल कलरु डुैके ।





ढरल ३ॢ

रलकललखे आडलवलसी जनकललललखक सडी परलडरशु टसु सडुडगडल डी डुषणलडतुरक उदुदेशुड हलसलल करलक ललगल कलनुनी लगलडतक उडडुतुत उडलडललुक अवलडडन कछुड ।

ढरल ३ॣ

आडलवलसी जनकलललललसुँडी डी डुषणलडतुरडल सडलवेश कलरुल अडलकलरलललखक उडडुडगक ललगल रलकुकडलडे टसु अनुतरलषुडुरडुड सहडुडग डलरुडुड आरुथलक टसु डुरलवलडलक सडुडग डलडुललर अडलकलर रलछलक ।

ढरल ॡ०

आडलवलसी जनकलललललसुँडी रलकुक वल अनुड डकुषलललखकसडी दुनुदुड अवं वलवलडक सडलढलनक ललगल उकलड अड नलषुडकुष डुरकुरलडलक डलधुडडकडलडे छलडु डलरुणुडडल डुगुललर अवं आडुनेक सलडुडुडलक अवं वुडुकुतलगड अडलकलरकलललखक सेडे उलुलुंडघनक ललगल डुरडलवलकलरी नुडलडलक उडडलर डलडुललर अडलकलर रलछलक । ओनुक नलरुणुडडुड सडुडुडनुडलड आडलवलसी जनकलललललखक डुरकलन, डरडुडडल, नलडड अवं कलनुनी डुरणलली टसु अनुतरलषुडुरडुड डलनुसक अडलकलर उडडर उकलड वलकलर डुनुडलछुड ।

ढरल ॡॡ

संडुतुक रलषुडुरसडुघुडुड डुरणललीक अंडुड अवं वलशलषुडुडुकुड नलकलडललुक टसु अरुकु अनुतरसरकलरी सडुडुडुडनललखे वलतुतुड सहडुडग टसु डुरलवलडलक सडुडुडगक डुरलकललन लगलडत अनुड डलधुडडडलडे डी डुषणलडतुरक डुरलवडलनललखक डुरुणु डलरुडलनुवडनक ललगल डुडुडगडलन कछुड । आडलवलसी जनकलललललसुँडी डुरडलवलड वलनलढलरुल डुदुदुललुकडल ओलख सडलगलडल सुनलशलकलड कलरुलर उडलड टसु डलधुडडलललखक वुडवसुथल कलरुलर रलछलक । इछुडु डडकलन कलरुलर अडलकलरललखे वलशुवक आडलवलसी जनकलललललखक डुडुडन, डुरलडुषुडल टसु कलुडुडलनक ललगल नुडुनडड डलडडणुड सुथलडलड कलरुलर रलछुड ।



ढरर ॡ२

संयुक्त राष्ट्रसङ्घ, आडलवसल मुद्दरलुखकसम्बन्धी स्थायी मञ्चइसु यखक अङ्गलुक र राष्ट्रिय स्तरक समेट यखक विशिष्टीकृत नलकलय ढसु ररज्यलु खे यी घुषणरपत्रक प्ररवढरनलुखक सम्मरन र पूर्ण कलयरनवयनक प्रवर्द्धन ढसु घुषणरपत्रक प्ररवरकरररक अनुगमन कलरर रछक ।

ढरर ॡ३

इछी पइकन कर्ल अडलकरलुखक विश्वक आडलवसल जनकुररक जीवन, प्रररषुठर ढसु कल्यरणक लरगल न्यूनढम मरपडणुड स्थापरर कर्ल रछक ।

ढरर ॡॡ

यीछी पइकन कर्ल सेबे अडलकर ढसु स्वढन्त्रढर आडलवसल मइलर ढसु पुरखर प्रत्येकक लरगल समरन रूपमर प्रत्यरभूढ कर्ल रछक ।

ढरर ॡॣ

यी घुषणरपत्रक कन्नु पनल कुरुलई आडलवसल जनकुरररइ अरखन उपभुग कररढलर्ल वर भवरष्यमर पइलरर अडलकरलुखलई न्यूनलकरण कलरर वर नलरुमूल कलरर अरुढमर लललरर बैके ।

ढरर ॡॡ

१. कन्नु ररज्य, जनढर, समूह वर वरकुकसडी संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बडरपत्र वलपररर कन्नु कुररयरकलरपमर संलग्न हुखनरमर वर कन्नु कररु करै अडलकर हुखलरर अरुढ लरगलररैसु वर सररुवभूम ढसु स्वढन्त्र ररज्यक कुषेत्रीय अखणुडढर वर ररकनीरक ँकरइलई पूर्ण वर आंशक रूपमर खणुडढ पलररर वर कडकुर पलररर कन्नु करम करै अनुमररर डे वर प्रुत्सररररर कलररर अरुढ लरगलररैसु यी घुषणरपत्रक कन्नु पनल कुरुलई वररख्यर करै पलरररररैके ।



२. प्रस्टुट घोषणापत्रमा उल्लेख कर्ल अडिकारलोक उपभोग कर्ते सेबेक मानव अडिकार टसु मौलिक स्वतन्त्रटाक सम्मान कर्लार रछिक । यी घोषणापत्रमा उल्लेख कर्ल अडिकारलोखक उपभोग कर्ते कानूनकबाटे निर्धारण कर्ल टसु अन्तराष्ट्रिय मानव अडिकार सम्बन्डी डायित्व अनुरूपक सीमाभितर मात्र रये पर्छिक । यन्क कुन्नुपनि सीमालोक गैरभेडभावकारी होखिक साथै अर्काक अडिकार एवं स्वतन्त्रतटलोखक उचित पहिचान टसु सम्मान सुनिश्चित कर्लार एवं प्रजाटान्त्रिक समाजक उचित टसु सर्वाडिक बाध्यात्मक आवश्यकटालोखलाई समाधान कर्लार उद्देश्यक लागि एकडम आवश्यक होख्लार रछिक ।
३. यी घोषणापत्रमा उल्लेख कर्ल प्रावढानलोखक व्याख्या न्याय, प्रजाटान्त्र, मानव अडिकार प्रटिक सम्मान, समानटा, भेडभावहीनटा, सुशासन टसु असल नियटक सिद्धान्तलोक अनुसार कर्लार रछिक ।

सिडाइलिक



Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher



DANUWAR Indigenous Language, Nepal

Translation by:

Surya Maya Danuwar